

Pósa Zoltán:

MEGHONOSÍTOTTA BUDAPESTEN A MAGYAR NYELVET *

Pósa Lajos-émlékkiállítás a sárospataki Református Kollégium nagykönyvtárában

Pósa Lajos költő és hírlapíró 1850. április 9-én született Radnóton, Gömör vármegyében. Középiskoláit Rimaszombaton, majd Sárospatakon, a nagynevű református kollégiumban fejezte be. Egyetemi bölcsészdiplomát Budapesten szerzett. Egyéves reáliskolai segédtanárkodás után először Budapesten volt hírlapíró, majd a Szegedi Napló munkatársa lett. 1883-ban kinevezték a szegedi színház titkárának. 1889 végére már országos reputációval rendelkező gyermekköltőként hívta őt a fővárosba a Singer és Wolfner Kiadó. Ekkor alapították meg Az Én Újságom című gyermekirodalmi folyóiratot, amelynek Pósa 1914. július 14-én bekövetkezett haláláig főszerkesztője volt.

E sorok írójának, Pósa Lajos dédunokaöccsének az a megtiszteltetés jutott osztályrészéül, hogy július 13-án Pósa Lajos születésének százötvenedik, halálának nyolcvanhatodik évfordulóján a sárospataki Református Kollégium nagykönyvtárának dísztermében Pósa Lajos- emlékkiállítást nyithatott meg, melyet 2000. október 1-jéig tekinthetnek meg az érdeklődők. A ragyogó tárlat megkomponálása Pocsai Ferencné Eperjesi Eszter református lelkész-könyvtárosnak, a sárospataki Református Kollégium múzeumigazgatójának alkotómunkáját dicséri.

Mint a költő dédunokaöccse, Pósa Lajos lelkes olvasója, író társa, s mint magyar ember is köszönettel és hálával tartozom a sárospataki Református Kollégium tudományos gyűjteményeinek, igazgatójának, s minden munkatársának, amiért megrendezték ezt a teljességre törekvő kiállítást. Hiszem, hogy odaát, a mennyek országában Pósa Lajos is ugyanezt érzi. És hozzám hasonlóan egy kis elégtételt is, hiszen Pósa Lajossal talán minden sorstársánál, kiváló papköltőknél, a református Szabolcska Mihálynál, a katolikus Mécs Lászlónál is méltánytalanabban bánt az 1945-ben kezdődött és 1990-ben megbukott diktatúra, mind véresebb, mind lágyabb korszakaiban. Mit is köszönhetünk Pósa Lajosnak, a felvidéki Gömör vármegye, Radnót szülöttének, a rimaszombati, majd sárospataki diáknak, a pesti, a szegedi hírlapírónak, a költőnek? Már verseivel divatba hozta a fin de siècle évadján, a bús borongós századvége apokaliptikus hangulatában az életörömet. A felvidéki, hegyvidéki, az alföldi magyar tájak szeretetét. Azt, hogy a hazaszeretet, a szülők iránti határtalan tisztelet, az élet értékeinek megbecsülése és mindenekelőtt a feltétel nélküli Istenhit vezérelheti vissza a magyarságot és az emberiséget az egyetemes pusztulás apokaliptikus ösvényeiről. Vannak költők, írók, filozófusok, mint Nietzsche, Rimbaud, Hölderlin, Ady Endre és Szabó Dezső, akik kétségbeesett fároszként toronylanak kortársaik elé, hogy belénk égessék az emberiségre, illetve a magyarságra együtt leselkedő rettenetet. S teszik ezt úgy, hogy fölfedező nyelvi és szerkezeti formákat teremtenek. A másik tehetséges alkotótípus, közéjük tartozik Pósa Lajos is, az adott kor szellemiségébe öltözve, az elődök szellemi hagyatékát mintegy átörökítve a múlt és a jelen legmarkánsabb értékeit mutatja föl. Pósa Lajos verseinek egyszerűségével, tiszta ritmusképleteivel, kalács- és cipóillatú egészséges vidékiséggel a millenniumi, a XIX. század végi és a XX. század eleji Magyarország egyik lehetséges és valóságos képét tárja elénk. E képbe beletartozik a cigányozó búsmagyarkodástól a nemzet iránti határtalan hűségig, az anya-, apa- és Isten-szeretettől kezdve a szegénység siratásáig szinte minden. Hazudnak azok, kik botorul állítják: Pósa Lajos idealizálta a korszakot. Szegény ember dolgát boldog Isten bírja – e sora talán mindenkinél pontosabban festi meg a korszak baljósabb arculatát is. Azt, hogy vannak emberek az Osztrák-Magyar Monarchia virágzásának évadján, akik lemaradnak az akkori századfordulós millenniumi díshintóról, s kimaradnak a prosperitás áldásaiból.

Pósa Lajos felnőtt- és gyermekköltészetétől elvitathatatlan a korszakos jelentőség ténye. Kortársai közül nem kevesen akarták Nobel-díjra fölterjeszteni. Amit Bródy Sándor az 1914-es gyűjteményes kiadás előszavában így fejez ki: „ha Burns írta volna ezeket a verseket, ma az egész világ tapsolna Pósa Lajosnak. Él még közöttünk egy poéta, aki a magyarság dolgában és érdekében többet tett egymaga, mint talán az összes Emkék. Ő csinálta meg azt a rendkívüli jó tréfát, hogy ma, Budapesten, de más helyeken is, az apák és nagyapák nem tudnak beszélni a gyermekeikkel és unokáikkal, mert ezek úgy beleszerettek abba a nyelvbe, amelyet Pósa írt nekik, hogy nem akarnak németül tanulni és tudni.” Bizony, Pósa Lajos kiszorította az elmúlt századvég Magyarországból az idegenszerű fordításirodalmat, az idegen szellemet. A gyermekirodalmon, gyermekfolyóiratán át tette magyarrá a soknemzetiségű Budapestet. Ezért kellett bűnhődnie az internacionalista orosz-szovjet bolsevizmus negyvenöt esztendején át. Ám sajnós a magyar irodalomra, a magyar gyerekekre az ezredfordulón még a száz évvel ezelőtti irodalmi kozmopolitizmusnál és gyökértelenségnél is súlyosabb veszélyek leselkednek. A televíziós csatornákból, a videó filmekből, a multiplexekből olyan formában árad az agresszivitás, a gyökértelenség, az idegenszívűség kultusza – a jelenlegi ellenzéki pártoktól is megtámogatottan –, hogy a gyerekek már-már védtelenek a globalizmus ezerfrontos támadásaival szemben. Éppen ezért érzem szimbolikus jelentőségűnek e sárospataki kiállítást. Őszintén reméljük, hogy e tárlat lavinaszerűen indítja el a Pósa-gyermekköltészet reneszánszával együtt az Isten-hit, a hazaszeretet, a magyar irodalom megbecsülésének újjáteremtését is. A nagyszerű filológiai, irodalom- és könyvtár-tudományi teljesítmény mellett e nem titkolt remény tesz boldoggá a Pósa Lajos- emlékkiállítás sárospataki megnyitóján. Reménykedjünk Balassa Sándor imádságos szavaival: „Mindenható Isten, fohászkodunk hozzád. Támadjon föl újra Magyarország!”

Kis Újság, 2000. július 21.

* az írást szerző szíves hozzájárulásával közlöm – KMJ.